

MADAS EDIT MÉLTATÁSA RENDES TAGI SZÉKFOGLALÓJA ELŐTT

Elnök Úr, Tisztelt Osztály, Hölgyeim és Uraim, Kedves Vendégek!

Madas Editnek az MTA rendes tagjának köszöntése és székfoglaló előadásának meghallgatása már csak azért is különlegesen jelentős eseménynek számít, mert az általa képviselt tudományterületnek sajnálatos módon egyre kevesebb a művelője, értékzavaros világunkban csökkenni látszik a figyelem kultúránk legrégebbi korszakai, gyökerei, a latinitás burkából kicsírázó korai hajtásai iránt. Ennek ellensúlyozására kiváltképpen fontos lenne, ha nem hagynánk feledésbe merülni egykori akadémikus kollegánk, Tarnai Andor monográfiájának a fejezetcímét, amely szerint „a magyar nyelv a latinság iskolájában” született meg, ennek a folyamatnak a tanulmányozása pedig mással nem pótolható tanulságokat tartogat a későbbi korszakok kutatói számára is.

Madas Edit szakmai érdeklődése és tudományos pályája láthatóan e gondolat mentén teljesedett ki: már igen korán, az ELTE magyar–latin szakos hallgatójaként elkötelezte magát a középkori magyarországi, jórészt latin nyelvű irodalom tanulmányozására, annak a korszaknak a kutatására, amelyben a „magyar nyelvet írni kezdik”, s amely alapjául szolgált a későbbi fejlődésnek. 1976-tól Madas Edit az *MTA Fragmenta codicum* kutatócsoportjának lett munkatársa. 1993-ban kandidátusi fokozatot szerzett, 2002 óta az MTA doktora, 2013-tól az MTA levelező tagja. Szűkebb szakterületén, a medievisztikán belül főként a kodikológia, paleográfia, hagiográfia, homiletika, a magyarországi középkori írásbeliség, irodalom és latinitás története foglalkoztatta. Másfél évtizeden át, 2003–2017 között az MTA–OSZK *Fragmenta Codicum* (2007-től *Res Libraria Hungariae Fragmenta Codicum* Műhely) vezetője volt, továbbra is ennek a nemzetközi rangú kutatócsoportnak aktív külső tagja. Köztudott, hogy ez a műhely a magyarországi könyvtárakban és levéltárakban fellelhető középkori latin kódextörödékek feltárását, katalogizálását, tudományos feldolgozását végzi, ebben Madas Edit vezető szerepet tölt be, rangos nemzetközi konferenciák meghívott előadója, szakkönyvek sorának szerkesztője, munkatársa vagy lektora. Emlékezhetünk rá, hogy ő volt a kurátora 2009-ben a Magyar Nyelv Éve programsorozatában az OSZK által rendezett nagyszabású kiállításnak, amelynek katalógusát szerkesztette, forgatókönyvét is ő írta. Joggal írta erről a korabeli sajtó, hogy „hasonló nagyságrendű nyelvemlék kiállítás még sohasem volt Magyarországon”. Ezt követően méltán nyerte el Madas Edit az Akadémiai-díjat (2010) és a Széchenyi Ferenc-díjat (2011).

Az egyházi gyűjteményekben (Esztergom, Pannonhalma) őrzött középkori kódexek katalogizálásában Madas Edit szakértői munkája a nemzeti kultúra emlékeinek megőrzése

szempontjából kiemelkedően fontos, ennek eredményei folyamatosan jelennek meg. Emellett 2009-től a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora, az utóbbi doktori iskolájának törzstagja. Levelező tagsága óta két doktori témavezetettje szerzett PhD-fokozatot. Mindezek mellett jelenleg a Szent Gellértről kapcsolatos irodalmi források feltárásán, a középkori irodalomtörténet fontos fejezetének elkészítésén és egy középkori magyarországi írástörténeti album összeállításán dolgozik.

Madas Edit publikációs jegyzéke levelező tagsága óta jelentékenyen bővült, számos tanulmánya nemzetközi fórumokon (francia, német, olasz nyelven) jelent meg. 2013 óta újabb súlypontokat kapott kutatási területe, vizsgálja többek között a digitalizáció kínálta lehetőségeket a kódexkutatásban, erről a Magyar Tudomány 2015. évi 4 számában részletesen beszámolt. Több magyarországi középkori kódexről (Apor-, Érsekújvári-, Ernst-kódex) alapkutatásokat tett közzé, ezek révén mind a korai magyar irodalmi forrásokról, mind a magyarországi scriptoriumok működéséről újabb összefüggéseket tárt fel. A magyar szent királyokra vonatkozó történeti forrásokról nemzetközi fórumokon számolt be. Kutatói eredményei alapján korántsem véletlen, hogy a Magyar Művelődéstörténeti Lexikon középkori irodalom- és könyvtörténeti szócikkei túlnyomórészt az ő munkái. Az MTMT 22 könyvét regisztrálja, ebből 16 egyéni, 6 szerkesztett kötet, ezeknek fele idegen nyelven jelent meg. További 50 könyvrészlete és a munkásságára adott mintegy 700 hivatkozás jelzi kutatásainak elismertségét.

A tudományos közéletnek Madas Edit aktív résztvevője, tagja az MTA Irodalom- és Kultúratudományi-, valamint a Klasszika-filológiai Tudományos Bizottságának, a Művelődéstörténeti Osztályközi Állandó Bizottságának, a Nemzetközi Magyarástudományi Társaságnak, a Magyar Hagiográfiai Társaság elnökségének, az Ókortudományi Társaságnak, valamint három rangos nemzetközi szakmai fórumnak (*Comité International de Paléographie Latine*, *International Medieval Sermon Studies Society*, valamint a *Biblissima* nemzetközi tanácsadó testülete. Ez utóbbi a francia nemzeti kódex- és régi nyomtatvány-digitalizálási program tudományos intézménye). A hazai tudományos testületek között Madas Edit tagja az MTA Könyv- és Folyóirat Bizottságának, a Vezetői Kollégium Könyvtári Bizottságának, a Magyar Könyvszemle szerkesztőségének, a Magyar Zene című folyóirat tanácsadó testületének, tiszteletbeli elnöke az MTA Könyvtörténeti Munkabizottságnak. Külön is említést érdemel az az önzetlen segítőkészség, amelyet a szakmai kérdésekben hozzá forduló kollegák minden esetben tapasztalnak, amikor a középkori latinitás és kodikológia olykor igencsak bonyolult kérdéseiben elakadnak és az ő segítő szakvéleményét kérik.

Madas Edit kutatói és oktatói munkássága kiemelkedő jelentőségű hozzájárulás ahhoz, hogy a magyarországi medievisztika kulturális teljesítménye jelen legyen a tudományok európai kutatási térképén s a Kárpát-medence középkori értékei szervesen beépüljenek a keresztény műveltség korai történetének kontinentális összképébe. Ezt szolgálja a most közvetlenül megjelenés előtt álló kötete is, amely az esztergomi egyházi könyvtárak kódexeinek minden eddiginél pontosabb és a modern tudományos igényeknek megfelelő katalogizálását tartalmazza, címe: *Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és az Érseki Simor Könyvtár kódexeinek katalógusa*, szerk. Madas Edit, Körmeny Kinga, Lauf Judit és Sarbak Gábor. -- Deutsche Fassung: András Vizkelety. Esztergom–Budapest, 2020. (Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae VII/A-B)

Erről fog szólni mostani székfoglaló előadása.

Bitskey István MTA r. tag